

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU9

Riksrevisionens rapport om statens ansvar för veterinär service

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår motionsyrkandena.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att Riksrevisionens rapport visar att det finns ett behov att se över och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att även i fortsättningen säkerställa en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur och konstaterar att regeringen har tillsatt en utredning för att göra detta. Utskottet konstaterar vidare att utredningen även omfattar frågan om utbildningsplatser och att regeringen i budgetpropositionen för 2022 föreslår en satsning på att öka antalet utbildningsplatser för veterinärer och djursjukskötare.

I betänkandet finns tre reservationer (M, SD, C, KD, L). I en av reservationerna (M, C, KD, L) föreslås ett tillkännagivande till regeringen om tillgången till veterinär service och den veterinära beredskapen.

Behandlade förslag

Regeringens skrivelse 2020/21:223 Riksrevisionens rapport om statens ansvar för veterinär service.

Sju yrkanden i följdmotioner.

Nio yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Riksrevisionens rapport om statens ansvar för veterinär service	5
Reservationer	15
1. Tillgången till veterinär service och den veterinära beredskapen, punkt 1 (M, C, KD, L).....	15
2. Utbildning av veterinärer och djursjukskötare, punkt 2 (M).....	17
3. Utbildning av veterinärer och djursjukskötare, punkt 2 (SD)	18
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	19
Skrivelsen	19
Följdmotionerna	19
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	20

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tillgången till veterinär service och den veterinära beredskapen

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:228 av Markus Wiechel (SD),

2021/22:924 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 1–3,

2021/22:1151 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 1–4 och

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 60–62.

Reservation 1 (M, C, KD, L)

2. Utbildning av veterinärer och djursjukskötare

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:518 av Edward Riedl (M),

2021/22:773 av Kerstin Lundgren (C),

2021/22:1898 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 33 och

2021/22:3430 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (SD)

3. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:223 till handlingarna.

Stockholm den 9 november 2021

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Magnus Oscarsson (KD), Marlene Burwick (S), Jakob Olofsgård (L), Staffan Eklöf (SD), Ulrika Heie (C), Marlène Lund Kopparklint (M) och Jon Thorbjörnson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2020/21:223 Riksrevisionens rapport om statens ansvar för veterinär service. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som framgår av Riksrevisionens granskningsrapport RiR 2021:4. I rapporten har Riksrevisionen granskat Statens jordbruksverks (Jordbruksverket) arbete med att säkerställa tillgången till veterinär service, inklusive verksamheten vid Distriktsveterinärerna. I granskningen har även ingått om Jordbruksverket säkerställer att Distriktsveterinärernas verksamhet bedrivs på ett sådant sätt att konkurrens på likartade villkor upprätthålls på veterinärmarknaden.

Två motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse. I betänkandet behandlar utskottet också sju motioner som väckts under allmänna motionstiden 2021/22. Förslagen i motionerna finns i bilagan till betänkandet.

Vid utskottets sammanträde den 9 september 2021 presenterade riksrevisor Helena Lindberg med medarbetare från Riksrevisionen innehållet och slutsatserna i rapporten.

Vid utskottets sammanträde den 14 oktober 2021 informerade Jordbruksverkets generaldirektör Christina Nordin med medarbetare om myndighetens arbete och åtgärder med anledning av rapporten.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om statens ansvar för veterinär service

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena och lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför reservation 1 (M, C, KD, L), 2 (M) och 3 (SD).

Riksrevisionens rapport

Riksrevisionen har granskat Jordbruksverkets arbete med att säkerställa tillgången till veterinär service, inklusive verksamheten vid Distriktsveterinärerna. I granskningen har även ingått om Jordbruksverket säkerställer att Distriktsveterinärernas verksamhet bedrivs på ett sådant sätt att konkurrens på likartade villkor upprätthålls på veterinärmarknaden.

Granskningens resultat och Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionens övergripande slutsats är att det finns stora brister i regeringens och Jordbruksverkets styrning och uppföljning. Det finns även brister i hur Jordbruksverket säkerställer tillgången till veterinär service. Detta innebär att det finns en risk för att den veterinära servicen blir bristfällig i vissa delar av landet. Dessutom säkerställer inte Jordbruksverket att Distriktsveterinärernas verksamhet bedrivs på sådant sätt att konkurrens på likartade villkor upprätthålls på veterinärmarknaden.

Riksrevisionen konstaterar att riksdagen och regeringen 2009 beslutade om förändringar i statens åtagande att säkerställa tillgången till veterinär service och då lyfte fram flera tydliga intentioner med förändringarna. Bland annat skulle Distriktsveterinärerna ha flera begränsningar i sitt uppdrag och Jordbruksverket skulle säkerställa konkurrens på likartade villkor på veterinärmarknaden, givet det uppdraget. Regeringen har beslutat om bestämmelser som ska begränsa uppdraget och som syftar till att säkerställa konkurrens på likartade villkor. Av granskningen framgår att regeringen inte har följt upp om bestämmelserna fungerar och om Jordbruksverket följer dem.

Enligt granskningen säkerställer Jordbruksverket inte att det finns en väl fungerande och effektiv organisation för vård av djur i hela landet dygnet runt. Jordbruksverket är passivt i sitt genomförande av detta uppdrag.

Av granskningen har vidare framgått att Jordbruksverket inte heller har sett till att Distriktsveterinärernas verksamhet bedrivs enligt de begränsningar som regeringen har beslutat om eller enligt Jordbruksverkets egna beslut. Det gäller begränsningar om vilken sorts vård som Distriktsveterinärerna får bedriva och

var de får vara etablerade. Dessutom håller Jordbruksverket inte alltid isär sina beställar- och utförarroller i beredningen av frågor om veterinär service.

Av granskningen har vidare framkommit att Jordbruksverket inte skiljer Distriktsveterinärernas intäkter och kostnader för veterinär service av allmänt ekonomiskt intresse från Distriktsveterinärernas intäkter och kostnader för verksamhet som de bedriver i konkurrens med privata veterinärer. Därför går det inte att bedöma om den statliga ersättningen till Distriktsveterinärerna används för att finansiera den del av deras verksamhet som bedrivs i konkurrens, dvs. om korssubventionering förekommer. Detta innebär även att Jordbruksverket inte tillämpar den beräkningsmetod som ska användas för att bestämma och redovisa sådan ersättning. Beräkningsmetoden är tillsammans med upphandling tänkt som ett verktyg för att förhindra korssubventionering. Eftersom Jordbruksverket upphörde med upphandling 2016, använder Jordbruksverket inte något av de två verktyg som ska förhindra korssubventionering. Granskningen visar också att det finns risk för att Jordbruksverket inte beaktar konkurrensfrågor vid beslut om var Distriktsveterinärernas mottagningar ska vara placerade.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att

- följa upp hur riksdagens intentioner med förändringarna av veterinär service 2009 har fallit ut. Uppföljningen bör särskilt omfatta
 - behovet av att förbättra arbetet med att säkerställa tillgången till veterinär service
 - konsekvenserna av att Jordbruksverket varken använder upphandling av veterinär service eller den anvisade beräkningsmetoden för den statliga ersättningen till Distriktsveterinärerna
- utreda hur beställar- och utförarrollerna i arbetet med att säkerställa tillgången till veterinär service bättre kan hållas isär.

Riksrevisionen rekommenderar Jordbruksverket att

- förbättra arbetet med att säkerställa tillgången till veterinär service genom att
 - regelbundet följa upp och dokumentera hur den veterinära servicen fungerar
 - regelbundet följa upp och analysera tillgången till och efterfrågan på djurhälsopersonal och övrig personal inom djursjukvården
 - regelbundet bedöma hur tillgången till veterinär service i alla delar av landet kan säkerställas på längre sikt, t.ex. genom återkommande dialog med privata veterinärer
 - fastställa principer för hur privata veterinärer ska tilldelas ansvar för veterinär service och med vilka villkor
- förbättra styrningen och uppföljningen av Distriktsveterinärerna genom att
 - precisera de centrala begrepp som ska begränsa vilken vård som Distriktsveterinärerna får bedriva

- regelbundet följa upp och ompröva att Distriktsveterinärerna endast är etablerade där det krävs för att säkerställa tillgången till veterinär service i hela landet
- se till att det finns tydliga riktlinjer för Distriktsveterinärernas säljverksamhet och för hur konkurrens ska beaktas inför beslut om placering av Distriktsveterinärernas mottagningar
- förändra redovisningen av Distriktsveterinärernas intäkter och kostnader så att det går att säkerställa att den statliga ersättningen för veterinär service av allmänt ekonomiskt intresse inte används för att finansiera den del av Distriktsveterinärernas verksamhet som bedrivs i konkurrens.

Regeringens skrivelse

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och instämmer i Riksrevisionens bedömning att det behövs en uppföljning av hur riksdagens intentioner med förändringarna av veterinär service 2009 har fallit ut. Regeringen framhåller att marknaden för djursjukvård har förändrats sedan den nya organisationen infördes. Ägarstrukturen har förändrats genom att ett fåtal aktörer har köpt upp en stor andel av de tidigare fristående företagen på marknaden. Efterfrågan på vård av framför allt sällskapsdjur har också ökat. För sällskapsdjur efterfrågas också alltmer specialiserad vård. Den kraftiga expansionen av marknaden för djurens hälso- och sjukvård har medfört att det i dag råder brist på utbildad personal. Branschen vittnar om stora problem med bemanning när det gäller både veterinärer och djursjukvårdare, särskilt vid jour- och semestertider. Detta gäller inom vården av såväl sällskapsdjur och häst som lantbrukets djur. Den utveckling som har skett har påverkat statens möjligheter att uppfylla sitt åtagande när det gäller att säkerställa tillgången på veterinär service. Mot bakgrund av den snabba utveckling som skett och fortfarande sker på marknaden anser regeringen att det behövs en översyn av statens åtagande kring veterinära tjänster och inriktningen för distriktsveterinärverksamheten.

Regeringen anför vidare att tanken, när den nuvarande organisationen för veterinär service och annan offentlig veterinärverksamhet infördes, bl.a. var att ge privatpraktiserande veterinärer möjlighet att delta i smittskydds- och jourberedskapen och ta del av det statliga stödet genom upphandling. De privata aktörerna har dock enligt regeringen visat mycket litet intresse av att utföra sådana uppgifter. Jordbruksverket har därför upphört med upphandlingsförfarandet som innebar en stor administrativ börda. I stort sett all statlig ersättning går i dag till Distriktsveterinärerna.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning att ersättningen bör grundas på de faktiska kostnaderna för att utföra uppdraget. Det finns inte någon skyldighet för privata veterinärer eller veterinärbolag som t.ex. behandlar djur på dagtid att också erbjuda vård på kvällar och helger. Till följd

av de privata aktörernas låga intresse har Distriktsveterinärerna helt tagit över beredskapen i vissa områden eller stöttat beredskapen i områden där de privata veterinärerna ensamma inte kan upprätthålla beredskapen. Regeringen framhåller att Jordbruksverket genom budgetpropositionerna för 2020 (prop. 2019/20:1) och 2021 (prop. 2020/21:1) tillfördes ökade resurser för att kunna upprätthålla sitt uppdrag om veterinär jourberedskap och rikstäckande djursjukvård. Jordbruksverket tillfördes 15 miljoner kronor 2020 och 20 miljoner kronor 2021.

När det gäller uppdelningen av Jordbruksverkets beställar- och utförarroll är regeringens bedömning att nuvarande organisation tydliggör ansvarsförhållandena, men att det är lämpligt att se över om det behövs ytterligare åtgärder för att hålla isär rollerna på ett tillfredsställande sätt.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendationer

Regeringen anför att staten sedan länge har tagit på sig ett ansvar för djurens hälso- och sjukvård. Ansvaret är kopplat till målsättningar om gott djurskydd, god djurhälsa, gott smittskydd, god folkhälsa och säkra livsmedel. En grundläggande förutsättning för att dessa målsättningar ska kunna uppnås är att det finns tillgång till veterinär service i hela landet för hälso- och sjukvård för djur samt en effektiv organisation vid utbrott av smittsamma djursjukdomar.

Regeringens bedömning är att Riksrevisionens rapport visar att det finns behov av att se över och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att även i fortsättningen säkerställa en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur. I en sådan översyn bör det statliga åtagandet utgöra en central del. Som Riksrevisionen lyfter fram i sin rapport kan regeringens styrning av Jordbruksverket i vissa fall behöva tydliggöras.

Ett led i regeringens fortsatta arbete är kommittédirektiven En hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur (dir. 2021:42) som regeringen beslutade den 10 juni 2021. En särskild utredare ska bl.a. granska regleringen av statens åtagande kring veterinära tjänster och föreslå åtgärder för att säkerställa att det statliga åtagandet inom veterinär service och vid utbrott av smittsamma djursjukdomar ska kunna utföras på ett ändamålsenligt sätt, inklusive frågor om upphandling, statligt stöd och beräkningsmetoder för den statliga ersättningen. I det ingår också att granska ansvarsfördelningen mellan staten och privata veterinärer i fråga om smittskyddsberedskap och beredskap under jourtid och lämna förslag på om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att tilldela privata veterinärer ansvar för veterinär service och med vilka villkor, t.ex. krav på jourberedskap. Utredaren ska vidare analysera och vid behov lämna förslag på villkoren för Distriktsveterinärernas veterinära tjänster när det gäller nivå på vård, rimligt avstånd och inom vilka geografiska områden Distriktsveterinärerna ska vara verksamma. Utredaren ska även analysera och föreslå hur beställar- och utförarrollen i arbetet med att

säkerställa veterinär service kan hållas isär på ett tillfredsställande sätt i nuvarande organisation. Mot bakgrund av den brist på utbildad personal som finns inom branschen ska utredningen också göra en analys av vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med bemanningsproblemen. Utredningen ska redovisa uppdraget i oktober 2022.

När det gäller de iakttagelser och rekommendationer som riktar sig till Jordbruksverket anför regeringen att den följer upp hur de omhändertas av Jordbruksverket bl.a. genom den årliga myndighetsdialogen. Regeringskansliet har också flera verksamhetsdialoger per år med myndighetens ledning då mer detaljerade diskussioner förs om aktuella frågor. Regeringen anser därmed att granskningsrapporten är slutbehandlad.

Motionerna

Tillgången till veterinär service och den veterinära beredskapen

Enligt motion 2021/22:228 av Markus Wiechel (SD) bör regeringen återkomma med förslag för att privatisera distriktsveterinärverksamheten.

I kommittémotion 2021/22:924 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att målsättningarna när det gäller gott djurskydd, god djurhälsa och gott smittskydd ska uppnås och kännetecknas av höga ambitioner. Enligt motionärerna är Jordbruksverkets passiva hållning i frågan om veterinär service inte acceptabel. En välfungerande veterinär service som är lika god i hela landet är en förutsättning för att Sverige ska fortsätta att vara ett av världens bästa länder när det gäller djurhållning.

Motionärerna föreslår vidare i yrkande 2 i samma motion ett tillkännagivande om att regeringen genom myndighetsdialog ska tydliggöra och konkretisera vikten av att Jordbruksverket skyndsamt vidtar åtgärder för att säkerställa veterinär service i hela landet. Regeringen bör enligt motionen skyndsamt inleda en myndighetsdialog för att utarbeta åtgärder som snabbt kan konkretiseras och vidtas för att stärka den veterinära servicen i hela landet.

I yrkande 3 i samma motion föreslås att Jordbruksverket ska få i uppdrag att skyndsamt förändra sin redovisning så att det går att säkerställa att det statliga anslaget inte används för att finansiera den del av Distriktsveterinärernas verksamhet som bedrivs i konkurrens.

Kristina Yngwe m.fl. (C) anför i kommittémotion 2021/22:1151 yrkande 1 att regeringen snarast bör återkomma med hur den ska lösa veterinärbristen på kort sikt. Höstens budgetsatsning för att utbilda fler veterinärer är enligt motionärerna välkommen, men löser inte situationen på kort sikt.

I yrkande 2 i samma motion framhåller motionärerna vikten av att det finns en fungerande veterinär beredskap under jourtid i hela landet och anför att regeringen därför bör säkerställa att Jordbruksverket skyndsamt vidtar nödvändiga åtgärder för att åstadkomma detta.

Enligt yrkande 3 i samma motion bör regeringen även se över veterinärernas arbetssituation så att fler väljer att stanna på sin arbetsplats. Det

är centralt att finna lösningar för att göra arbetsbelastningen mer dräglig så att fler vill stanna på sin arbetsplats.

Slutligen föreslås i yrkande 4 i samma motion att regeringen ska följa upp veterinärmarknadens utveckling. Motionärerna framhåller att regeringen inte har gjort detta sedan organisationen gjordes om 2009.

Magnus Oscarsson m.fl. (KD) föreslår i kommittémotion 2021/22:3880 flera åtgärder med hänvisning till rekommendationerna i Riksrevisionens rapport RiR 2021:4. Enligt yrkande 60 i motionen bör Jordbruksverket få i uppdrag att säkerställa tillgången till veterinär service för landets olika delar.

I yrkande 61 i samma motion anförs att Jordbruksverkets statliga anslag inte bör användas för att finansiera den del av Distriktsveterinärernas verksamhet som bedrivs i konkurrens.

Enligt yrkande 62 i samma motion bör regeringen även säkerställa att Distriktsveterinärerna principiellt bara ska vara etablerade där privata alternativ inte är tillräckliga.

Utbildning av veterinärer och djursjukskötare

I motion 2021/22:518 av Edward Riedl (M) anförs att Sverige har brist på veterinärer och att det krävs en rejält utbyggd utbildning. För att underlätta rekryteringen i Norrland bör en ny utbildning för veterinärer och djurskötare förläggas i Umeå, där det redan finns ett lantbruksuniversitet.

Enligt motion 2021/22:773 av Kerstin Lundgren (C) bör regeringen se över åtgärder för att möta behovet av att utöka och sprida djurskötarutbildningen t.ex. till Umeå och Skara.

Sten Bergheden (M) anför i motion 2021/22:1898 att regeringen omgående ska se över hur Sverige kan lösa den akuta bristen på veterinärer.

I kommittémotion 2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 33 föreslås en utredning om hur man kan få fler personer med lantbruksbakgrund att söka och antas till veterinärutbildningarna. För att åtgärda bristen på veterinärer inom lantbruksnäringen är det viktigt att fler veterinärer väljer att vara verksamma inom denna näring.

I kommittémotion 2021/22:3430 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 anförs att antalet utbildningsplatser på veterinärprogrammet och djursjukskötarprogrammet bör öka. Motionärerna framhåller att det råder krisläge när det gäller kompetensförsörjningen för svensk djursjukvård och att bristen på både veterinärer, djursjukvårdare och djurvårdare är enorm. Samtidigt vill många utbilda sig och söktrycket på utbildningsplatserna är stort.

Vissa kompletterande uppgifter

Gällande rätt

Jordbruksverket har enligt förordning (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk i uppgift att säkerställa tillgången till veterinärer vid utbrott av

smittsamma djursjukdomar samt att alla djur i människans vård ska kunna få hälso- och sjukvård (10 §). Jordbruksverket ska i de områden där Distriktsveterinärerna är etablerade bedriva hälso- och sjukvård för lantbrukets djur (11 §). I sådana områden får Jordbruksverket även bedriva hälso- och sjukvård för hästar och sällskapsdjur på en primärvårdsnivå som fastställs av myndigheten i förväg med begränsad utrustning och utan möjlighet till stationärvård. Myndigheten får bedriva vård utöver primärvårdsnivå för hästar och sällskapsdjur om sådan vård inte finns att tillgå inom rimligt avstånd (12 §).

Distriktsveterinärerna är en avdelning inom Jordbruksverket som fullgör veterinära uppgifter enligt 10 §. Distriktsveterinärerna får endast vara etablerade där det krävs för att säkerställa tillgången till veterinärer enligt 10 § (22–23 §).

Jordbruksverket får enligt förordning (2009:1397) om veterinär service av allmänt ekonomiskt intresse ingå avtal om skyldighet att utföra veterinär service av allmänt ekonomiskt intresse.

Utredningen om en hållbar och långsiktig och välfungerande hälso- och sjukvård för djur

Regeringen tillsatte den 10 juni 2021 utredningen om en hållbar och långsiktig välfungerande hälso- och sjukvård för djur (dir. 2021:42) som ska göra en översyn av lagstiftningen om djurens hälso- och sjukvård och annan veterinär verksamhet och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas i syfte att säkerställa en hållbar och långsiktig välfungerande hälso- och sjukvård för djur. I direktiven anförs att det, mot bakgrund av de stora förändringar som skett och fortfarande sker på marknaden för djurens häls- och sjukvård, finns anledning att se över regleringen av statens åtagande kring veterinära tjänster och inriktningen för distriktsveterinärverksamheten.

Utredaren ska därför

- föreslå åtgärder för att säkerställa att det statliga åtagandet inom veterinär service och tillgången till veterinärer vid utbrott av smittsamma djursjukdomar kan utföras på ett ändamålsenligt sätt, inklusive frågor om upphandling, statligt stöd och beräkningsmetoder för den statliga ersättningen
- granska ansvarsfördelningen mellan staten och privata veterinärer i fråga om smittskyddsberedskap och beredskap under jourtid och lämna förslag på om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att tilldela privata veterinärer ansvar för veterinär service och med vilka villkor, t.ex. krav på jourberedskap
- analysera och vid behov lämna förslag på villkoren för Distriktsveterinärernas veterinära tjänster när det gäller nivå på vård, rimligt avstånd och inom vilka geografiska områden Distriktsveterinärerna ska vara verksamma

- analysera och föreslå hur beställar- och utförarrollen i arbetet med att säkerställa veterinär service kan hållas isär på ett tillfredsställande sätt i nuvarande organisation
- ta ställning till om författningsförslag är nödvändiga och i förekommande fall föreslå sådana.

Regeringen anför vidare i direktiven att det, mot bakgrund av den brist på utbildad personal som finns inom branschen behöver göras en analys av vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med bemanningsproblemen.

Utredaren ska därför

- analysera det framtida resursbehovet av olika yrkeskategorier inom djurens hälso- och sjukvård
- bedöma behovet av antalet utbildningsplatser för veterinärer och djursjukskötare på kort och på lång sikt
- bedöma om ytterligare åtgärder bör vidtas vid antagningen till veterinärutbildningen eller inom ramen för utbildningen för att säkerställa tillgången på veterinärer inom lantbrukssektorn och, i förekommande fall, föreslå sådana åtgärder
- bedöma om ytterligare åtgärder bör vidtas för att möjliggöra för veterinärer med examen från ett land utanför EU/EES och Schweiz att verka inom djurens hälso- och sjukvård och, i förekommande fall, föreslå sådana åtgärder
- ta ställning till om författningsförslag är nödvändiga och i förekommande fall föreslå sådana.

Uppdraget ska redovisas senast den 3 oktober 2022.

Satsningar i budgetpropositionen för 2022

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg. omr. 23) föreslår regeringen en förstärkning när det gäller utbildningen av veterinärer och djursjukskötare där särskilt stor efterfrågan finns från både näringsliv, allmänhet och studenter. Förstärkningen bidrar enligt regeringen till att motverka onödigt lidande för husdjur och lantbruksdjur. Förstärkningen sker successivt med 7,5 miljoner kronor 2022 upp till 71 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2027. Fullt utbyggd innebär satsningen att ytterligare 40 veterinärer och 20 djursjukskötare kommer att utbildas årligen. Regeringen anför vidare att en utbyggnad av veterinärutbildningen kräver investering i nya lokaler, vilket möjliggörs med en satsning på 30 miljoner kronor 2022 och 2023 samt 15 miljoner kronor 2024.

Skriftlig fråga

Dåvarande landsbygdsminister Jennie Nilsson framförde den 14 april 2021 bl.a. följande i sitt svar på en skriftlig fråga (fr. 2020/21:2318):

Regeringen anser att det är mycket viktigt att djur får den vård som de behöver. Regeringen har därför förstärkt anslaget för veterinär fältverksamhet med 15 miljoner kronor 2020 och 2021, samt 20 miljoner kronor 2022. Anslaget delfinansierar distriktsveterinärernas verksamhet som har en viktig roll i att säkerställa tillgången till vård i hela landet och vid alla tidpunkter på dygnet.

Statens jordbruksverk har under de senaste tio åren utfärdat i medeltal drygt 200 legitimationer för veterinärer. För att möta efterfrågan på djursjukskötare har Sveriges lantbruksuniversitet gradvis ökat antalet utbildningsplatser från 40 till 80. Vid antagningen hösten 2021 ökas antalet platser ytterligare till 100.

Regeringen har vidare, i sin satsning för att bygga ut bristyrkesutbildningar, tilldelat Sveriges lantbruksuniversitet extra medel på 3,4 miljoner kronor för utbildning till bristyrken under 2020. Från 2021 permanentas nivåhöjningen till 6,7 miljoner kronor.

Utskottets ställningstagande

Tillgång till veterinär service och en välfungerande veterinär beredskap är viktiga aspekter i arbetet för att upprätthålla en välfungerande hälso- och sjukvård för djur i hela landet. Marknaden för djurens hälso- och sjukvård har genomgått stora förändringar på kort tid och den fortsätter att utvecklas. Riksrevisionens granskning är mot denna bakgrund välmotiverad. I likhet med regeringen bedömer utskottet att Riksrevisionens rapport visar att det finns ett behov att se över och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att även i fortsättningen säkerställa en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur. Utskottet välkomnar därför den utredning om en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur som regeringen tillsatte i juni 2021. Utskottet konstaterar att utredningens uppdrag omfattar flera av de frågeställningar som Riksrevisionens granskning aktualiserat. Utredningen ska bl.a. granska statens åtagande kring veterinära tjänster och föreslå åtgärder för att säkerställa att det kan utföras på ett ändamålsenligt sätt. Utredningen ska också granska ansvarsfördelningen mellan staten och privata veterinärer och lämna förslag om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att tilldela privata veterinärer ansvar för veterinär service, t.ex. krav på jourberedskap. Utredningens uppdrag omfattar även villkoren för Distriktsveterinärernas tjänster och hur beställar- och utförarrollen kan hållas isär på ett tillfredsställande sätt samt analys av vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med de bemanningsproblem som finns.

Vidare konstaterar utskottet att det av regeringens skrivelse, liksom av den information som Jordbruksverkets generaldirektör med medarbetare lämnade till utskottet vid sitt besök, framgår att det finns en pågående myndighetsdialog mellan Regeringskansliet och Jordbruksverket där frågor om veterinär service och veterinär beredskap ingår.

Utredningen om en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur ska redovisa sitt uppdrag redan i oktober 2022 och utskottet finner inte skäl att föregripa det utredningsarbete som nu påbörjats. Mot denna bakgrund och med hänsyn till vad som framkommit om myndighetsdialogen

mellan Jordbruksverket och Regeringskansliet så avstyrker utskottet motionerna 2021/22:228 (SD), 2021/22:924 (M) yrkandena 1–3, 2021/22:1151 (C) yrkandena 1–4 och 2021/22:3880 (KD) yrkandena 60–62.

När det gäller frågan om utbildning av veterinärer och djursjukskötare konstaterar utskottet att en erforderlig tillgång till utbildad personal är av grundläggande betydelse för att det ska vara möjligt att upprätthålla nödvändig veterinär service och nödvändigt djurskydd. Utskottet välkomnar därför den satsning på ytterligare utbildningsplatser för veterinärer och djursjukskötare som regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2022. Utskottet konstaterar vidare att antalet sådana utbildningsplatser har ökat under senare år och att Sveriges lantbruksuniversitet även tidigare har tilldelats extra medel för utbildning till bristyrken. För att säkra en tillräcklig tillgång till veterinärer och djursjukskötare i framtiden är det dock viktigt att frågan analyseras vidare. Utskottet noterar i detta sammanhang att Utredningen om en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur även ska analysera framtida resursbehov avseende olika yrkeskategorier inom djurens hälso- och sjukvård och bedöma behovet av utbildningsplatser. Utredningen ska även bedöma om ytterligare åtgärder bör vidtas för att säkerställa tillgången på veterinärer inom lantbrukssektorn och i så fall lämna förslag på sådana åtgärder.

Mot bakgrund av de utbildningssatsningar som nu redovisats och i avvaktan på resultatet av den pågående utredningen avstyrker utskottet motionerna 2021/22:518 (M), 2021/22:773 (C), 2021/22:1898 (M), 2021/22:2454 (SD) yrkande 33 och 2021/22:3430 (M) yrkande 20.

Med det anförda föreslår utskottet att den aktuella skrivelsen läggs till handlingarna.

Reservationer

1. Tillgången till veterinär service och den veterinära beredskapen, punkt 1 (M, C, KD, L)

av Kristina Yngwe (C), John Widegren (M), Betty Malmberg (M), Magnus Oscarsson (KD), Jakob Olofsgård (L), Ulrika Heie (C) och Marléne Lund Kopparklint (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2021/22:924 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkandena 1–3,
2021/22:1151 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkandena 1–4 och
2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 60–62 och
avslår motion
2021/22:228 av Markus Wiechel (SD).

Ställningstagande

Riksrevisionen redogör i sin granskningsrapport för flera brister i regeringens och Jordbruksverkets arbete för att upprätthålla en god veterinär service i hela Sverige. Kritiken berör främst avsaknad av tillräcklig uppföljning och styrning och att regeringen inte följt upp riksdagens beslut från 2009 om statens åtagande om säkerställande av veterinär service. I skrivelsen anför regeringen att den håller med i Riksrevisionens kritik och att den som svar på kritiken har tillsatt en utredning som kommer att redovisas i oktober 2022. Det framkommer dock inga åtgärder när det gäller den mest akuta problematiken.

Situationen för svensk djurhälsa och smittskydd är ansträngd. Trots åtskilliga varningssignaler har regeringen länge förhållit sig passiv till situationen. I rapporten beskrivs även en passiv hållning från Jordbruksverkets sida som inte är acceptabel. Ansvar för detta faller på regeringen. Sverige är ett av världens bästa länder när det gäller djurhållning, med ett gott djurskydd, god djurhälsa och gott smittskydd, och ska fortsätta vara det. En förutsättning för detta är en välfungerande veterinär service som är lika god i hela landet. Det bristande ansvarstagandet från regeringens sida har med stor sannolikhet hämmat möjligheterna att uppnå detta. Det är problematiskt och måste åtgärdas.

Av Riksrevisionens rapport framgår att utmaningarna för svensk djurhälsa och smittskydd inte bara handlar om antalet utbildade veterinärer. Jordbruksverkets styrning och uppföljning av Distriktsveterinärerna har som

exempel varit så eftersatt att Distriktsveterinärerna saknat ett formellt uppdrag de senaste åren, vilket inte kan betraktas som något annat än anmärkningsvärt. Regeringen anför i skrivelsen att den kommer att följa upp hur Jordbruksverket omhändertar den kritik som riktats mot myndigheten i den årliga myndighetsdialogen. Regeringen anför vidare att Regeringskansliet har flera verksamhetsdialoger per år med myndighetens ledning där detaljerade diskussioner förs om aktuella frågor. Det framstår som anmärkningsvärt att det sedan 2009 inte har gjorts någon uppföljning av det som Riksrevisionen kritiserar.

För att åtgärda problemen krävs ett omtag från regeringen gentemot Jordbruksverket. Vi betvivlar inte regeringens goda uppsåt i denna fråga, vilket bl.a. framgår av beslutet att tillsätta en utredning med uppdrag att se över det statliga uppdraget om veterinär service. Vi anser dock inte att detta är tillräckligt eftersom problemen är av sådan art att det inte kan dröja till efter 2022 innan regeringen kommer med förslag på hur dessa ska avhjälpas. Höstens budgetsatsning för att utbilda fler veterinärer är även det en välkommen reform men löser inte heller situationen på kort sikt. Om inget görs har vi snart inte tillgång till en fungerande djursjukvård i hela landet, vilket riskerar att skapa lidande för djuren. Det hotar även livsmedelsstrategins mål om en ökad livsmedelsproduktion eftersom tillgången till veterinär service är en förutsättning för att bedriva animalieföretag. Regeringen bör därför genom myndighetsdialog tydliggöra och konkretisera vikten av att Jordbruksverket skyndsamt vidtar åtgärder för att säkerställa veterinär service i hela landet.

Enligt Riksrevisionen finns i dag ingen tydlig bild av vem som upprätthåller beredskap under jourtid i en stor del av beredskapsområdena. Det förekommer inte heller något utvecklat samarbete mellan privata aktörer och Distriktsveterinärerna när det gäller jourverksamheten. Regeringen bör därför säkerställa att Jordbruksverket skyndsamt vidtar nödvändiga åtgärder för att åstadkomma en fungerande veterinär beredskap under jourtid i hela landet.

Just jourverksamheten anses av många distriktsveterinärer vara en av de stora utmaningarna med yrket. Det är centralt att finna lösningar på detta för att göra arbetsbelastningen mer dräglig så att fler vill stanna på sin arbetsplats. Regeringen bör därför se över veterinärernas arbetssituation så att fler väljer att stanna på sin arbetsplats.

Därutöver bör regeringen följa upp veterinärmarknadens utveckling, vilket inte har skett sedan organisationen gjordes om 2009. Att kunna göra adekvata prognoser om framtiden är en förutsättning för att kunna fatta välgrundade politiska beslut. Regeringen har förvisso tillsatt en utredning för att bl.a. granska regleringen av statens åtaganden kring veterinära tjänster. Utredningen ska dock vara klar i oktober 2022 och eventuella åtgärder med anledning av utredningen kommer alltså att dröja ett antal år.

I Riksrevisionens rapport har även framkommit problem med finansieringen av den del av Distriktsveterinärernas verksamhet som bedrivs i konkurrens. Enligt Riksrevisionen påverkar denna finansiering konkurrensen

bland marknadens aktörer. Jordbruksverket skulle enligt sitt förändrade uppdrag från 2009 säkerställa en konkurrens på likartade villkor. Detta skulle ske genom att Distriktsveterinärerna skulle ha flera begränsningar i sitt uppdrag, exempelvis när det gäller vilken typ av hälso- och sjukvård för djur Distriktsveterinärerna får bedriva och var de får vara etablerade. Genom att den statliga ersättningen till Distriktsveterinärerna tilldelas utan uppgifter om Distriktsveterinärernas faktiska kostnader snedvrids marknadsförutsättningarna för privata aktörer. Att en myndighet inte följer de krav som ställs på hur den statliga ersättningen från ett anslag ska beräknas och redovisas är mycket allvarligt och något som måste åtgärdas snarast. Jordbruksverket bör därför få i uppdrag att skyndsamt förändra sin redovisning så att det går att säkerställa att det statliga anslaget inte används för att finansiera den del av Distriktsveterinärernas verksamhet som bedrivs i konkurrens. Det är en förutsättning för en sund konkurrens och för en bättre veterinär service.

Det vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Utbildning av veterinärer och djursjukskötare, punkt 2 (M)

av John Widegren (M), Betty Malmberg (M) och Marléne Lund Kopparklint (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3430 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20 och avslår motionerna

2021/22:518 av Edward Riedl (M),

2021/22:773 av Kerstin Lundgren (C),

2021/22:1898 av Sten Bergheden (M) och

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 33.

Ställningstagande

Allt fler ser sitt husdjur som en familjemedlem. Om husdjuret blir sjukt vill man att det ska finnas likvärdig vård, var man än bor i landet. Sommartid stänger dock flera djursjukhus ned sin jourverksamhet på grund av bristen på veterinärer och djursjukvårdare. Detta innebär att våra husdjur riskerar onödigt lidande, och i värsta fall avlider, för att de inte får rätt vård i rätt tid. Husdjur och lantbruk med djurhållning ska få den djursjukvård som behövs. När det gäller kompetensförsörjningen för svensk djursjukvård råder det minst sagt ett krisläge där bristen på både veterinärer, djursjukvårdare och djurvårdare är

enorm. Samtidigt vill många utbilda sig och söktrycket på utbildningsplatserna är stort. Rekryteringsbehoven är långt större än antalet platser. Antalet utbildningsplatser på veterinärprogrammet och djursjukskötprogrammet på Sveriges lantbruksuniversitet behöver därför utökas.

3. Utbildning av veterinärer och djursjukskötare, punkt 2 (SD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 33 och
avslår motionerna
2021/22:518 av Edward Riedl (M),
2021/22:773 av Kerstin Lundgren (C),
2021/22:1898 av Sten Bergheden (M) och
2021/22:3430 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Bristen på veterinärer inom lantbruksnäringen kan äventyra både framtida djurskydd och konkurrenskraft. För att åtgärda detta är det viktigt att fler veterinärer väljer att vara verksamma inom lantbruksnäringarna. Ett sätt att åstadkomma det är att fler med egen erfarenhet från animalieproduktion antas till veterinärutbildningen. Det bör därför utredas hur man kan få fler personer med lantbruksbakgrund att söka och antas till veterinärutbildningen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:223 Riksrevisionens rapport om statens ansvar för veterinär service.

Följdmotionerna

2021/22:924 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målsättningarna när det gäller gott djurskydd, god djurhälsa och gott smittskydd ska uppnås och kännetecknas av höga ambitioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen genom myndighetsdialog ska tydliggöra och konkretisera vikten av att Jordbruksverket skyndsamt vidtar åtgärder för att säkerställa veterinär service i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jordbruksverket ska få i uppdrag att skyndsamt förändra redovisningen så att det går att säkerställa att det statliga anslaget inte används för att finansiera den del av Distriktsveterinärernas verksamhet som bedrivs i konkurrens och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1151 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med hur de ska lösa veterinärbristen på kort sikt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att det finns en fungerande veterinär beredskap under jourtid i hela landet och att regeringen säkerställer att Jordbruksverket skyndsamt vidtar nödvändiga åtgärder för att åstadkomma detta och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över veterinärernas arbetssituation så att fler väljer att stanna på sin arbetsplats, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör följa upp veterinärmarknadens utveckling och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:228 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att privatisera distriktsveterinärverksamheten och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:518 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att starta en veterinärutbildning i Umeå och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:773 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över åtgärder för att möta behovet av att utöka och sprida djurskötartutbildningen t.ex. till Umeå och Skara och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1898 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående se över hur Sverige kan lösa den akuta bristen på veterinärer och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2454 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur man kan få fler personer med lantbruksbakgrund att söka och antas till veterinärutbildningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3430 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka antalet utbildningsplatser på veterinärprogrammet och djursjukskötprogrammet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3880 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Jordbruksverket att säkerställa tillgången till veterinär service för landets olika delar och tillkännager detta för regeringen.

61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jordbruksverkets statliga anslag inte bör användas för att finansiera den del av Distriktsveterinärernas verksamhet som bedrivs i konkurrens, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i regleringsbrev bör säkerställa att Distriktsveterinärerna

principiellt bara ska vara etablerade där privata alternativ inte är tillräckliga och tillkännager detta för regeringen.